

Huidklachten

al dan niet veroorzaakt door geleedpotigen

“Wat is de oorzaak van mijn huidklachten, zoals beten, bultjes, jeuk en huiduitslag?”

Soms kan de oorzaak van deze klachten gezocht worden bij de aanwezigheid van insecten of mijten. Niet alleen (huis)artsen, maar ook plaagdierbeheersers krijgen dus regelmatig te maken met deze vraag. Hoe ga je daar als professional mee om?

Tekst: Vera de Visser, KAD

Leadfoto: Orling & Tomer S. (CC BY-SA 3.0)

Inleiding

Het adequaat en correct omgaan met mensen die huidklachten van een vermoedelijk insect of mijt ervaren, vereist de nodige achtergrondkennis. In dit artikel proberen we een handreiking te geven over welke insecten of mijten huidklachten kunnen veroorzaken, welke andere oorzaken in aanmerking komen, en vooral: hoe te handelen als plaagdierbeheerser om een particulier met deze klachten zo goed mogelijk verder te helpen.

Welke organismen kunnen huidklachten veroorzaken?

Uiteraard zijn voor een plaagdierbeheerser de eerste stappen in het achterhalen van de oorzaak van de huidklachten 1) een vraaggesprek, 2) het (laten) onderzoeken van eventueel verzameld materiaal en 3) een uitgebreide inspectie ter plaatse. In aanvulling op deze stappen zou een arts bovendien een lichamelijk onderzoek kunnen uitvoeren – iets dat uiteraard buiten de werkzaamheden en bevoegdheden van een plaagdierbeheerser valt. Sommige geleedpotigen die steken of bijten zijn relatief makkelijk te identificeren, soms ook door een particulier

zelf. Bij deze groep horen de vlooien, stekende vliesvleugeligen (wespen, bijen, mieren), teken, luizen, stekende vliegensoorten en muggen.

Het waarnemen en verzamelen van een tweede groep geleedpotigen die meer verborgen leven of gewoon heel klein zijn, is voor de particulier al lastiger. Deze groep spreekt bij hen daardoor ook sneller in negatieve zin tot de verbeelding: onzichtbaar maakt ongrijpbaar. Hierbij horen mijten die van mens op mens overgedragen kunnen worden (onder andere schurftmijt) of in directe relatie met (huis)dieren kunnen voorkomen (onder andere vogelmijt, rattenmijt, vachtmijt). Ook voorraadaantastende mijten zoals *Tyrophagus* spp. kunnen bij sommige mensen huiduitslag veroorzaken. Minder bekend is dat de pijnvormige haartjes van tapijtkeverlarven en andere Dermestidae ook in staat zijn om bij sommige mensen een huidreactie op te roepen. Vaak gaat het dan om situaties waarbij er relatief veel tapijtkeverlarven in een woning aanwezig zijn én er sprake is van langdurig huidcontact via bijvoorbeeld wollen dekens of knuffels. En uiteraard horen bedwantsen ook tot de groep stekende insecten

met een verborgen leefwijze, die jeukende huidklachten kunnen veroorzaken.

Mogelijke veroorzakers van huidklachten buitenshuis zijn rupsen (denk aan de brandharen van de eiken-processierups en bastaardsatijnrupps) en eventueel mijten, zoals oogstmijt. Deze klachten zijn dus duidelijk seizoensgerelateerd.

Wanneer men een bezoek heeft gebracht aan warmere landen, breidt het arsenaal aan mogelijke geledpotige boosdoeners die huidklachten kunnen geven zich nog veel verder uit. Ook een infectie met parasieten die met name in tropische landen vaker voorkomen, wordt dan relevant. Ga dus na of men kortgeleden in het buitenland is geweest en verwijs door naar een huisarts of tropenarts, indien nodig.

Regelmatig huidcontact of inademen van delen van insecten in het algemeen kunnen allergische reacties veroorzaken. Dit kan voorkomen bij mensen die beroeps- of hobbymatig vaak in aanraking komen met insecten of spinachtigen, zoals medewerkers van insectenkwekerijen, voedsel- en voederindustrie, laboratoria, textielindustrie (zijde) of kwekerijen. Maar ook in woningen waar grote aantallen dode insecten aanwezig zijn is dit mogelijk van toepassing. Denk aan massa's overwinterende insecten (vliegen, lieveheers-

beestjes of eventueel wespennesten) op een zolder die lang blijven liggen, of andere grote populaties insecten die niet worden opgeruimd. Na verloop van tijd komen er dan kleine insectendeeltjes terecht in huisstof die vervolgens in contact kunnen komen met de huid of longen. Hoe vaak dit voorkomt is niet exact bekend en de gevoeligheid voor dergelijke allergenen verschilt sterk van persoon tot persoon, maar het is goed om ervan op de hoogte te zijn.

Welke andere oorzaken van huidklachten zijn er?

Is er na een grondige inspectie ter plaatse geen geledpotige gevonden (of sporen daarvan), dan volgt er een uitgebreide lijst aan zeer uiteenlopende huidirriterende factoren die een rol kunnen spelen. In het kader staat een opsomming van een aantal alternatieve veroorzakers van huidklachten, anders dan insecten of mijten. Let erop dat deze lijst zeker niet volledig is en uitsluitend ter informatie dient. Alle genoemde alternatieve oorzaken of aandoeningen dienen door een arts of andere deskundige (niet zijnde een plaagdierbeheerser) vastgesteld te worden. Houd je als plaagdierbeheerser bij het vaststellen van de aanwezigheid van het plaagdier in of rondom een woning en verwijs door naar een arts indien nodig!

Mogelijke oorzaken van huidklachten, anders dan insecten of mijten:

- Allergische dermatitis (eczeem, contact dermatitis, urticaria).
- Huidcontact met verf, kunststoffen en andere chemische stoffen (denk ook aan beroepsmatige blootstelling).
- Plotselinge temperatuurwisselingen.
- Droge huid.
- Slechte ventilatie en/of zeer goede isolatie zorgt voor een grotere kans op huidcontact met allergenen. Met name een relevante factor in nieuwbouwhuizen.
- (Overmatige) blootstelling van de huid aan de zon.
- Cosmetica, zeep, shampoo, parfum en andere stoffen die rechtstreeks aangebracht worden op de huid. Soms gaat men zichzelf bij huidklachten juist vaker wassen of heet douchen, waardoor de klachten onbedoeld verergeren.
- Huidcontact met wasmiddelen, wasverzachters, schoonmaakmiddelen, meubel- en tapijtreinigers, et cetera. Hoe langduriger en hoe vaker, hoe groter de kans op huidirritatie.
- Irriterende kleding of kleding die behandeld is met een chemische stof (bijvoorbeeld wol behandeld tegen mottenaantasting).
- Vrijkomend formaldehyde uit bouwmaterialen.
- Pollen kunnen niet alleen zorgen voor ademhalingsproblemen, maar ook voor huidirritaties.
- Huidcontact met plantendelen of plantensappen. Denk aan brandnetel, ambrosia, reuzenberenklauw, maar (in sommige gevallen) bijvoorbeeld ook artisjok, primula, kamille en allerlei andere plantensoorten. Vaak is er sprake van allergische sensitisatie (opbouw van gevoeligheid) als gevolg van regelmatig huidcontact met een bepaalde plantensoort (ook hier: denk aan beroepsmatige blootstelling). Soms treden er huidreacties op zodra de huid blootgesteld wordt aan zonlicht nadat er huidcontact is geweest met planten.
- Voedselallergieën.
- Medicatie. Veel medicijnen hebben huidreacties als mogelijke bijwerking. Ook het combineren van verschillende medicatie kan huidreacties teweegbrengen. In hoeverre een dergelijke reactie optreedt, verschilt van persoon tot persoon.
- Vitamine B12-deficiëntie.
- Drugsgebruik.
- Onderliggende medische oorzaken, zoals leveraandoeningen, schimmelinfecties, diabetes, schildklier-aandoeningen, et cetera.

Bron: Mallis A. 2011. *Handbook of Pest Control*. 10th Edition, Wild Rice Press, Inc.

Hoe te handelen?

Het achterhalen van de oorzaak van huidklachten kan lastig zijn omdat de symptomen vaak pas later optreden dan de beet of steek zelf. Ook is daarom niet altijd bekend in welke omgeving het insect aanwezig is of was. Wanneer je er als plaagdierbeheerser in slaagt om de aanwezigheid van een bijtend of stekend insect of mijt vast te stellen, laat dan de specifieke soort bepalen en voer specifieke passende maatregelen uit. Is er geen geleedpotige aangetroffen? Zoals gezegd vallen alle genoemde alternatieve oorzaken van huidklachten buiten het bereik en de verantwoordelijkheid van de plaagdierbeheerser, maar het is zeker nuttig om ze in een vraaggesprek de revue te laten passeren. Op die manier kan namelijk inzichtelijk worden of een doorverwijzing naar een medisch professional zoals de huisarts op zijn plaats is.

Tot slot kan er overwogen worden of er sprake is van psychische oorzaken van de genoemde huidklachten. Ook die constatering valt nadrukkelijk buiten de verantwoordelijkheid en bevoegdheid van een plaagdierbeheerser. Infestatiewaan is een bekende oorzaak van onverklaarbare huidklachten waarbij de patiënt overtuigd is van een infectie of infestatie. Hoe je als plaagdierbeheerser moet omgaan met mensen met infestatiewaan kan erg lastig zijn en is een apart artikel waard. In het algemeen geldt echter: ga er nooit bij voorbaat van uit dat er sprake is van infestatiewaan (ook al

vertoont iemand een 'typisch' beeld) en voer altijd een volledige en zorgvuldige inspectie ter plaatse uit. In aanvulling daarop kan een lichamelijk onderzoek door een arts worden uitgevoerd. Wees ook alert op de aanwezigheid van kleine, verborgen levende geleedpotigen zoals mijten, voor zover die in de omgeving leven. Het uitvoeren van een chemische bestrijding zonder dat er een stekend of bijtend insect of mijt is aangehouden, is een overtreding van de wet omdat men niet handelt conform het Wettelijk Gebruiksvoorschrift van het biocide, waarin altijd de doelorganisme(n) worden genoemd. Bovendien doe je er meer kwaad mee dan goed: het ten onrechte uitvoeren van een 'bestrijding' zorgt mogelijk even voor een verlichting van de klachten die horen bij een infestatiëwaan, maar de waan wordt er helaas ook mee bevestigd. Correcte doorverwijzing van een huisarts naar de psychodermatologiepoli's in het Amsterdam UMC of het Erasmus MC in Rotterdam, is de aangewezen route. Het KAD kan daarover in meer detail adviseren.

Maar misschien heb je dus 'gewoon' te maken met iemand die een vitaminetekort heeft of heftig reageert op een nieuwe wasverzachter, of bevinden zich zojuist verlaten vogelnesten in de dakgoot bij de slaapkamer. ●

Met dank aan drs. P.M.J.H. Kemperman, dermatoloog Amsterdam UMC.

*Ook de pijnvormige haartjes van tapijtkeverlarven (*Anthrenus verbasci*) en andere Dermestidae kunnen bij sommige mensen een huidreactie oproepen. Foto: André Karwath (CC BY-SA 2.5)*

Summary

The stings or bites of arthropods can lead to skin problems. Sometimes it is difficult to identify which insect or mite caused the problems, like in the case of very small mites and bedbugs, which live hidden lives. It can also be difficult to detect the cause of skin problems because some symptoms manifest themselves later than the sting or bite itself. Moreover, skin problems can be triggered by a variety of causes unrelated to arthropods. Pest controllers should therefore consider whether the reported skin complaints are indeed caused by insects or mites. If thorough examination yields no traces of arthropods, other causes of skin problems should be contemplated, for example: allergic reactions to cleaning products and chemical agents, or underlying medical causes, such as liver and thyroid diseases, mycoses, diabetes, and so on. These conditions are beyond the remit of pest controllers, but should be asked about to see if a referral to a GP would be appropriate. Also, in case delusional infestation is suspected, a thorough examination must be performed and the client is to be advised to contact a medical professional who can refer the client to a psychodermatology unit in an academic hospital.